

Ferran Canyameres, la creació de l'editorial Albor i la «fàbrica» Simenon

Xavier Pla

Universitat de Girona

Facultat de Lletres

Plaça Ferrater Mora, 1. 17071 Girona

xavier.pla@udg.edu

Resum

En plena ocupació alemanya de França, amb la intel·lectualitat catalana fraccionada entre els escriptors de l'interior i els de l'exili, i aquests últims encara repartits entre els diversos països que van acollir la diàspora republicana, l'escriptor Ferran Canyameres va tenir la idea de crear una editorial popular per acostar al públic lector de Catalunya l'obra de l'inoblidable creador del comissari Maigret.

Paraules clau: literatura catalana, exili francès, traducció, novel·la detectivesca, Ferran Canyameres, Georges Simenon.

Abstract

With France occupied by Nazi Germany and Catalonia's intellectuals fragmented, with some writers at home and others scattered in exile across the globe in countries that welcomed the Republican diaspora, Ferran Canyameres decided to create a publishing house to enable Catalan readers to discover the unforgettable works of the author who created Inspector Maigret.

Key words: Catalan literature in exile in France, translation, detective novel, Ferran Canyameres, Georges Simenon.

A l'hora de parlar de la traducció i de l'exili, un nom s'imposa de seguida: el de Ferran Canyameres. Nascut a Terrassa el 1898 i mort a Barcelona el 1964, Canyameres va ser poeta, novel·lista, memorialista, editor, promotor cultural, entre moltes altres activitats. Autor de l'impressionant *Diari íntim*, un dels millors dietaris mai escrits en català, i del també impactant recull de narracions *Món, dimoni i carn*, potser el nom de Canyameres ressona encara amb més força perquè també és l'autor d'*El gran sapastre*, publicat pòstumament el 1977, un dels llibres més divertits de la literatura catalana contemporània. És una veritable raresa pel seu gènere, un pamflet contra Joan Puig i Ferrater, el seu gran amic i, després, gran enemic. El colèric Puig i Ferrater (denominat graciosament Puig i *fer-à-repasser* perquè va pegar la seva jove amant parisenca amb una planxa de ferro roent) s'hi va

tornar publicant *La traïció de Llavaneres* (on Llavaneres és Canyameres), però no arriba a superar el dard que li va clavar el futur Canyameres.

Ferran Canyameres va explicar en diverses ocasions com havia començat la seva amistat amb el novel·lista belga Georges Simenon.¹ L'any 1940 estava instal·lat a la localitat de Bouglainval, a unes desenes de quilòmetres de París, aprofitant-se de tots els avantatges que li donava la vida de poble. Canyameres ja havia viscut a la capital francesa durant els anys posteriors a la primera Guerra Mundial. Eclèctic, expansiu, emprenedor, xerraire impenitent, com a home de lletres havia conreat tots els gèneres literaris i s'havia embarcat en mil i un projectes culturals. Amb un peu a Espanya i un a França, Canyameres havia impulsat diversos negocis que tant havien anat molt bé com havien acabat estrepitosament. Havia tornat a París diverses vegades durant la guerra d'Espanya, acompanyant Joan Puig i Ferrater. Vivia un moment «dolç», si és que es pot dir així. Entre París i Bouglainval, era soci d'una empresa, «Innovations Textiles», juntament amb un important soci capitalista i un enginyer, inventor d'una troballa, segons sembla, inaudita: una llançadora tèxtil sense fil. En el seu llibre *París, 1940*, Gasch dedica tot un capítol a Canyameres identificant-lo com a «Ferran Madriguera». El descriu com un home intel·ligent, cultivat i viatjat, però que destacava pel seu enginy, la seva capacitat d'organitzar tiberis, la seva generositat i la capacitat il·limitada per ajudar els seus amics:

Còrpora gegantina, feixuc, ull boví, posat esquerp, aire agressiu, diríeu que Madriguera està sempre a punt d'anar impetuosament a l'encontre d'algú. Sembla talment un brau que es disposa a envestir. Madriguera és molt enganyador. Aparenta el que no és.²

Només de conèixer Gasch, Canyameres li va regalar dos vestits seus. Van conviure uns dies inoblidables a París, anant al teatre, sortint gairebé cada nit, explorant sentimentalment la ciutat. Canyameres va començar a convidar periòdicament Gasch a casa seva ja que, aquest, en el París ocupat, sofria les dures condicions de vida imposades pels nazis. Aquelles estades a Bouglainval van ser molt importants per a tots dos, i molts anys després encara els agradava ensenyar la fotografia en què apareixien tots dos davant un tanc nazi cremat, a l'entrada del poble. De dia, Canyameres i Gasch s'asseien junts a taula, encenien les pipes respectives i es posaven a escriure. Va ser durant aquelles visites a la casa de Canyameres a Bouglainval que, segons sembla, Gasch va descobrir per primera vegada el nom de Simenon i de tants altres escriptors a la seva biblioteca:

Fou en una torreta clara i airejada d'aquest poblet encisador que Madriguera em tingué com a hoste vuit dies. Rodejat de paons majestuosos que dreçaven, formant

1. He explicat extensament aquesta relació al meu llibre *Simenon i la connexió catalana*. València: Tres i Quatre, 2007. Totes les cartes citades provenen del Fons Ferran Canyameres de l'Arxiu Històric de Terrassa.
2. GASCH, Sebastià (2001). *París, 1940*. Barcelona: Quaderns Crema, p. 83. La primera edició la va publicar Selecta el 1956.

ventall, les llargues plomes d'un verd i daurat iridescents, i gronxat per l'escata-neig de les gallines, oques i aviram de tota mena, em vaig lliurar a la lectura intensiva, malgrat els precés insistents de Madriguera, que hauria volgut que aprofités aquella pau paradisiàca per a escriure de valent.

Canyameres era un lector apassionat, i en aquells últims mesos de l'any 1940 havia començat a llegir fervorosament tota l'obra de dos gran autors: Conrad i Simenon. Aquest últim li havia de canviar la vida. En una de les estades que Gasch va fer a casa de Canyameres, el mes de maig de 1941, va llegir els seus primers llibres de Simenon: «Vaig llegir *J'ai honte de mentir* i *Quartier nègre*, els dos llibres més rics en intensitat trasbalsadora que he llegit de molt temps ençà. Dos llibres que honoren la teva biblioteca».

A partir d'aquell moment, la passió comuna pels llibres de Simenon es converteix, en Canyameres i Gasch, en una veritable obsessió, motiu de moltes converses fraternals, d'una llarga i pintoresca correspondència i el seu autor, objecte d'una curiositat creixent. Així, per exemple, Canyameres escriu a Gasch, des de Bouglainval, el 23 de desembre d'aquell mateix any: «Simenon em té desvetllat fins a la matinada. No indigesta perquè és variat i colorit malgrat la pluja».

Algunes de les cartes de Gasch a Canyameres denoten una fina ironia i revelen minuciosament, potser fins i tot graciosament, les condicions de vida i estat d'ànim en què es trobava el primer, com en aquesta, del 4 de desembre de 1941:

Gràcies a Déu ja tinc calefacció a la mansarda. Aquesta és petita com una capsa de llumins i la calda, intensa. No me'n moc. Devoro Simenons. No risquen d'indigestar-me perquè ni m'embaflen ni em reprenen. Tot el contrari. Aquests homes «traqués» del nostre amic em tenen el cor robat. Sempre que Maigret omple la pipa, em vénen ganes d'omplir-la. Com que ja han donat els dos paquets de propina de Nadal, fumo molt. El dia 27, podràs deixar-me'n dos o tres més? Dels que no he llegit, *La tête d'un homme*, *Port des brumes*, *La guingette à deux sous*. Ja hauré acabat els que m'he quedat i que et tornaré.

En una carta del mes de febrer de 1942, compara la seva necessitat de llegir Simenon amb el pa o el tabac, i s'ofereix a buscar a Canyameres per les llibreries de París tots els volums de Simenon que els falten per llegir:

Acabo els Simenons. Acabats, estic veient que em quedaré tan esllanguit com quan em falta tabac o pa a la taula. Em permeto recordar-te que *Faubourg*, *Long cours* i *La maison des 7 jeunes* són els tres que no he llegit dels últims que compres. Si ets tan amable de fer-me'ls portar per Mme. Perdreau, a condició que no afeixuguin massa els seus bagatges, t'ho agrairé molt. Si m'envies la llista dels que et falten i diners per a comprar-los, te'n buscaré per barris inexplorats. [...] És la 1. Fa molt de fred en aquesta cambra. Vaig a fer una llarga visita d'exposicions. [...] I a les 7 a jóc, que m'esperen els últims Simenons.

Amb la qual cosa, el paper de Canyameres ja no només es limitava al de la confidencialitat amical o fraternal, sinó que el portava a haver d'animar contínuament

Gasch, que no passava per un bon moment personal i ja començava a plantejar-se la idea del retorn a Barcelona. De fet, a diferència de Canyameres, que se sentia com a casa, Gasch no va acabar mai d'estar a gust a l'exili de París i en va marxar aviat. En una altra carta, Canyameres li deia:

Comprenc que ara la literatura de Simenon et deprimeixi més que abans. Potser és perquè et trobes en un estat d'ànim decaïgut, precisament perquè hi ha moments que et consideres com un personatge simenonesc, complaent-te a voltes en la dolor, quan en realitat és una dolor fictícia, com una capa que et poses per tal de tenir després, en llevar-te-la, la sensació que no ets tan dissortat com et pensaves.

En els petits cercles de l'exili català a París, l'amistat de Ferran Canyameres amb Georges Simenon va despertar tota mena de rumors i d'interpretacions, fins i tot malèvols. Canyameres, un home que, de fet, no havia disposat mai d'un capital propi i abundant, però que, en canvi, sí que devia gaudir d'un bon instint comercial i, sobretot, d'una innegable habilitat per relacionar-se i per concretar els múltiples projectes que li rondaven sempre pel cap, havia aconseguit un fet certament sorprenent. En plena ocupació alemanya de França, en els anys més negres de la primera postguerra espanyola i en una evident situació de precarietat de mitjans materials i econòmics, va signar un contracte en exclusiva per a l'edició de totes les obres del novel·lista Georges Simenon en castellà i català. Canyameres, que era evidentment un *homme de lettres* complet i que havia tingut alguns càrrec de representació econòmica i comercial, no era però un editor ni disposava tampoc de la infraestructura necessària per a iniciar una aventura com la de publicar, des de l'exterior, els llibres d'un dels autors més llegits del món. Però, en diverses cartes de l'any 1943 dirigides a Just Cabot, Canyameres deixava ben clar que ell sempre tirava endavant i que estava decidit a prescindir totalment «dels tants carregats de romanços que xerriquen les dents en l'exili». Apareix aquí l'home de lletres i l'empenedor, l'home d'acció, autocrític i crític, ni que sigui amb fina ironia amb els seus companys:

Quan els exiliats tornarem al nostre país, n'hi haurà un tip de tanta literatura. El millor que es podria fer seria condemnar cada autor a la lectura de tot el que s'ha escrit durant els quatre anys (o els que siguin, car sembla que va per llarg) [...] deixant en pau els lectors en general que no hi tenen cap culpa.

D'entre totes les fabulacions que va originar aquest contracte d'edició entre el creador del comissari Maigret i aquell escriptor català exiliat que, a més, es trobava de ple enfrontat en el tèrbol afer amb Joan Puig i Ferrater, hi ha la de Rafael Tasis. Crític literari, novel·lista, promotor cultural, Tasis havia emprès l'aspre camí de l'exili el 24 de gener de 1939. També es va instal·lar a París, en condicions potser menys precàries que altres intel·lectuals com Sebastià Gasch, gràcies a l'ajut econòmic de la seva família, però sempre amb la temença de ser detingut pels alemanys. Va col·laborar en diverses publicacions de l'exili parisenc. Escribia molt, llegia encara més i va aprofitar aquella etapa per a enfortir la seva amistat amb Canyameres. Segons explica Tasis, en una tarda desesperada de bombardejos dels

avions alemanys, Canyameres es va haver de refugiar en un barracot als afores de París:

Coincidí amb un altre fumador de pipa com ell: un belga que estava esdevenint famós, Georges Simenon. L'amistat entre els dos parsimoniosos fumadors es féu ràpidament intensa com l'esclat de les bombes, i d'aquella tarda en sortí un tracte: en Canyameres trobà manera de posar a mans de Simenon una suma que el deixà satisfet per la seva transitòriament difícil situació, i Simenon li signà un contracte de cessió de drets de les seves obres per al mercat espanyol; i en Canyameres tingué una previsió d'agut instint comercial: en el contracte féu posar una clàusula que deia que totes les obres havien d'aparèixer en traducció d'ell.³

Naturalment, les coses no podien haver anat així. I més, coneixent l'especial atenció que Simenon va dedicar, des dels inicis de la seva carrera literària, al tracte amb els editors i a la cura de les seves edicions i traduccions. Després de molts mesos de llegir les novel·les de Simenon, de seguir-ne la seva recepció crítica, d'anar a veure les adaptacions cinematogràfiques de les seves obres i de parlar-ne llargament amb els seus amics Gasch, Tasis i Cabot, Canyameres es va decidir a escriure una carta a Georges Simenon. La primera carta de Canyameres a Simenon és del 8 de febrer de 1942. És una carta sincera i amable en què Canyameres es presentava com un lector desvagat, momentàniament exiliat en un petit poble dels afores de París, Bouglainval. Li deia que era un escriptor de Barcelona, «*cette ville bouleversée que vous évoquez dans plusieurs de vos romans*». Barcelona era, en efecte, l'escenari de la novel·la *Les trois crimes de mes amis*, publicada l'any 1938. Li oferia posar-se a traduir al català i al castellà algunes de les seves novel·les:

Georges Simenon

Fontenay-le-Comte (Vendée)

Monsieur,

On m'avait parlé beaucoup de vos romans. Je n'y faisais attention. Mais il y a tout juste deux mois j'ai acheté *Il pleut bergère...* et hier, avec *Long Cours*, c'était le 42e que je finissais de lire. J'en dévore presque un par nuit. Ça souffit pour vous prouver combien je me sens entraîné par votre littérature toujours colorée et toujours émouvante. Votre production atteint le prodige. Je vous admire.

Pocs dies després, el 13 de febrer, Canyameres va rebre la primera resposta de Simenon. Escrita a mà, des de L'Aiguillon, un petit port situat prop de La Rochelle, la carta està plena d'interès. La cordialitat personal hi és la nota més destacable.

Mon cher confrère,

J'ai été fort touché par votre lettre du 8 février. Je voudrais vous être agréable. [...]

Ce serait une joie pour moi de vous avoir pour traducteur.

3. ARIMANY, Miquel (1967). *Símbol vivent. Biografia de Rafael Tasis*. Barcelona: Editorial Miquel Arimany, p. 122.

La segona característica és, naturalment, la professionalitat. Simenon adverteix de seguida que els afers de traducció els havia de tractar directament amb els editors i no pas amb els traductors. Advertia que, quan signava un contracte, sempre era a partir d'un nombre alt de volums per evitar la dispersió dels seus llibres, i que intentava tenir sempre un sol editor a cada país i, si això era possible, també un sol traductor:

J'ai eu plusieurs volumes traduits en catalan et en espagnol, d'autres en Amérique du Sud. J'ai encore en ce moment une offre d'Editorial Tartesos, à Barcelone, pour l'ensemble de mon oeuvre. Mais les conditions ne me conviennent pas. Avec quels éditeurs espagnols êtes vous en support?

Simenon es devia confondre perquè, que se sàpiga, no havia estat encara traduït en català i, de fet, trigaria més de vint anys a estar-ho. Només quatre dies després, Canyameres ja s'afanyava a explicar a Gasch la resposta de Simenon i li avançava la intenció d'anar-lo a visitar: «D'aquest autor, he rebut una lletra molt cordial. [...] Saps què penso fer? Anar-lo a visitar un d'aquests dies a L'Aiguillon sur Mer, on es troba actualment.»

En la carta següent, llegits els advertiments de Simenon, Canyameres escrivia ja amb un to notòriament diferent. Li anunciava que tenia la intenció, un cop pogués tornar a Catalunya, de començar en el món editorial per poder-se editar ell mateix les seves traduccions. Per aquest motiu, li explicava, havia decidit començar a recollir obres interessants, i a traduir-les, per quan arribés el moment tenir un bon coixí amb què obrir una casa d'edicions. De moment, però, s'estava exiliat a Bouglainval amb la seva família, llegint i escrivint i anant de tant en tant a París on tenia una indústria tèxtil:

On dit que les Catalans espagnols ont beaucoup d'idéalisme et pas mal de sens pratique. Ne vous étonnez pas, donc, si je me suis présenté comme un écrivain et aujourd'hui je m'adresse à vous comme un homme d'affaires.

Je crois qu'un entretien avec vous s'impose pour parler de la traduction et l'édition de vos romans en catalan et en espagnol. Je pourrais venir vous voir le 2 ou 3 du mois prochain, lors d'un voyage que je dois faire à Paris.

La resposta de Simenon, a finals del mes de febrer, va ser positiva. Li va escriure indicant-li detalladament quin tren havia de prendre per anar-lo a trobar a casa seva. Però no s'estava de dir-li que els tractes comercials no es podien fer per correspondència i que, per tant, estaria encantat de rebre'l personalment. A partir d'aquell moment, es poden seguir els moviments i les opinions de Ferran Canyameres també a partir del seu *Diari íntim*. Canyameres explica que va anar a visitar per primera vegada Simenon a L'Aiguillon-sur-mer el dijous 5 de març de 1942. Va agafar el tren a l'estació de Montparnasse, amb un llibre de Simenon com a company de viatge. Va baixar a Nantes i, allà, va prendre un altre tren en direcció a Bordeus. En aquest vagó, el viatger que tenia al davant llegia *Ombres chinoises*, una novel·la de Simenon de la sèrie de Maigret. Canyameres no es va poder estar de somriure, emocionat, recordant l'anècdota que també li havia passat dos dies abans:

En expedir un telegrama a aquest escriptor anunciant-li la meua visita, l'empleat de telègrafs em preguntà si coneixia Simenon. Amb un moviment de cap i de mà palesà l'admiració que sent per ell, ensems que exclamà:

—Il est passionnant! L'atmosphère de ses romans vous prend à l'instant!⁴

Canyameres va baixar a Luçon i va entrar ja en zona de guerra. Com que no portava cap autorització de la *Kommandatur* de la localitat, estava neguitós. Va agafar un carrilet fins a arribar a L'Aiguillon, que tenia dues estacions, la del poble i la del port:

A la primera, veig, sota el plugim, un home apuntalat en una bicicleta molt lluent. Porta polaines, barret tou, pantalons de muntar a cavall i americana d'esport. És Simenon. Molt més jove que jo. M'ha endevinat entre els altres viatgers, tots del país.

Simenon va donar una cordial benvinguda a Canyameres, amb la pipa a la boca, però li va demanar no baixar del tren. Calia anar encara fins al port. Es va produir una escena divertida. Simenon va seguir amb la bicicleta el carrilet i va començar a parlar amb Canyameres, situat a la finestra del trenet, mentre tots dos, segons sembla, feien fumejar les seves pipes. Van travessar el poblet de pescadors i, a l'hostal de prop del dic, la dona de Simenon els esperava. El van acollir com si el coneguessin de tota la vida. Van passejar per la platja, van fer un sopar que Canyameres va qualificar «d'avantguerra», amb una conversa interessantíssima i, a mitjanit, enmig de molt de vent i pluja, Simenon va acompanyar-lo fins al xalet que li havien destinat per quedar-se a dormir. Abans, però, va haver de passar un nou control dels guardacostes alemanys. L'endemà, Simenon va voler ensenyar la costa a Canyameres, va parlar-li dels seus viatges i que Espanya i el Japó eren els únics països que li faltava visitar. També es va mostrar entusiasmat pels èxits de les pel·lícules basades en novel·les seves i, al final, van començar a parlar de negocis. Simenon va ensenyar a Canyameres els contractes que tenia amb els editors anglesos i nord-americans. Li va fer notar les diferències de qualitat de les cobertes de les diferents edicions i li va detallar quines eren les seves preferències. Simenon va redactar un primer contracte i va signar a Canyameres un document de dret de preferència durant tres mesos:

Je soussigné, Georges Simenon, Château de Terre-Neuve, à Fontenay le Compte, Vendée, s'engage, pendant une durée de trois mois, à ne signer aucun contrat pour la traduction espagnole de ses oeuvres sans en avertir M. Cañameras, qui aura huit jours pleins pour signer un contrat aux mêmes conditions que celles qui seraient proposées à l'auteur par un autre éditeur espagnol.

L'Aiguillon sur Mer, le 6 mars 1942

L'endemà Canyameres va poder acostar-se una mica al ritme de l'agenda de l'escriptor. Simenon s'havia llevat a les set. Fins a les nou, havia escrit. Després, el

4. CANYAMERES, Ferran (1972). *Diari íntim*. Barcelona: Pòrtic, p. 68-69.

va portar a la platja, des d'on es podia veure el castell majestuós de Fontenay-le-Comte, on residia, però que havia quedat momentàniament aïllat degut a restriccions imposades pels alemanys. Va conèixer el seu fill de tres anys, la seva secretària i Boule, la famosa cuinera. Simenon li va aparèixer com un *sportman*, un home exuberant, amb molta fam i ganes de conèixer gent nova.

És ben clar que, d'aquella visita, Canyameres se'n va endur una impressió reconfortant, memorable, i per sempre més va recordar haver estat al «fogar d'un home que viu en l'encís dels oceans i dels mars avalotats de les passions humanes». A més, segons sembla, i això ja és més peculiar, Canyameres també va intentar convèncer l'escriptor perquè intervingués en alguns dels seus negocis tèxtils de llana, i es va oferir a regalar mitjons per al fill de Simenon sempre que ho volgués. I, finalment, l'escriptor terrassenc es va endur també l'exemplar del llibre que s'havia llegit al tren, *Chemin sans issue*, però de tornada amb una dedicatòria personal:

À mon excellent confrère, en souvenir amical d'un drôle de petit train qui donne assez l'idée d'un *Chemin sans issue*, en espérant que ce chemin mènera quelque part, c'est à dire, à une longue collaboration.

G. S.

Els altres volums que Simenon li va regalar van retornar també dedicats. A *Le borgmestre de Furnes*: «À mon confrère, en toute cordialité, cette histoire de pluie un jour de pluie.». I *L'Âne rouge*: «À M. Canyameras, ce vieux sâle volume, en attendant une belle impression en espagnol.». Deixant de banda els beneficis que, tant l'escriptor com l'editor, podien treure d'aquella amistat tot just començada, val la pena remarcar que l'afecte i la consideració amb què Simenon va tractar durant tota la seva vida Canyameres són insòlits si es recorda que l'escriptor belga va ser sempre un autor molt exigent, duríssim, en tots els seus tractes amb els editors internacionals.

Recordem-ho. En plena ocupació alemanya de França, doncs, amb la intel·lectualitat catalana fraccionada entre els escriptors de l'interior i els de l'exili, i aquests últims encara repartits entre els diversos països que van acollir la diàspora, la idea de promoure la creació d'una editorial va començar a rondar Canyameres. Les dificultats materials que presentava la situació política del moment no van impedir que arribés de seguida a diversos acords amb Pere Ballber per tancat una operació editorial i empresarial de les de més envergadura del primer exili català.⁵ En el contracte, signat a París el 30 de novembre de 1942 entre Ballber, futur administrador de l'empresa, i Canyameres, director tècnic de l'editorial, es deixava ben clar que la base, el fons general de l'editorial, estaria constituït per l'adquisició dels drets de les novel·les de Simenon. Vist a tants anys de distància, sorprèn d'una banda la ingenuïtat amb què es concreta una declaració d'intencions (probable-

5. Sobre les activitats de Ferran Canyameres, vg. AULET, Jaume (1999). «Ferran Canyameres. La trajectoria intel·lectual de un escritor catalán en el exilio francés», dins *Exils et migrations ibériques au xxe siècle*. París: Publications Université Paris 7 Denis Diderot, núm. 6, p. 227-247.

ment irrealitzables si es té en compte que cap dels seus protagonistes podien, en aquells instants, retornar a l'Estat espanyol). Ahora, però, crida l'atenció com es concreta en aquest contracte la voluntat de crear una editorial popular atenta a les demandes i a les sensibilitats del públic lector.

En principi, l'editorial es fundava a França, però tot seguit s'afirmava que Canyameres, «així que les circumstàncies li permetin de traslladar-se a la seva terra», muntaria l'editorial a Barcelona, denominada Albor. Tot i que es reservaven el dret a publicar en català, totes les edicions es preveïen publicar primerament en castellà. Els objectius de les publicacions Albor es concretaven en diversos punts:

- Edició de les obres de Georges Simenon, d'acord amb el contracte que aquest escriptor signà amb Ferran Canyameres el mes de maig del present any.
- Edició d'una sèrie de novel·les d'autors estrangers i de prestigi internacional, els drets de les quals procurarà gestionar Ferran Canyameres.
- Publicació d'una revista de modes femenines amb una secció destinada al pentinat, en combinació amb una revista parisenca del mateix ram que facilitarà part del text i gravats a l'avançada per tal que llur aparició mensual sigui simultània.
- Publicació d'un setmanari infantil amb les mateixes condicions que la revista de modes però també amb la col·laboració d'elements del país.
- Publicació, si la situació ho permet, d'una revista similar a *Tempo* o a *Signal*, que portarà el mateix nom de l'editorial, o sia Albor, dedicada en part a les coses d'Espanya.

I encara continuava, afegint-hi: edició d'altres llibres de caràcter literari, tècnic o artístic, amb exclusió dels polítics, un àlbum de modes masculines, l'adquisició del drets de traducció d'obres teatrals de més èxit a París, etc.

El pressupost de creació de la nova editorial, aportat íntegrament per Pere Ballber, era de 135.000 francs, que incloïen els 40.000 pagats en concepte de drets a Georges Simenon (que després es van convertir en 50.000), més 2.500 per despeses de signatura, més l'encàrrec de 20 traduccions de novel·les de Simenon a una mitjana de 2.7450 francs i, finalment, altres despeses diverses. Naturalment, però, cap dels projectes tan alegrement anunciats en el contracte es podia portar a terme en un termini breu. Per aquesta raó, les primeres publicacions d'Albor a França van ser exclusivament llibres catalans en edicions de luxe per a bibliòfils, amb tiratges que tan sols anaven dels 50 als 250 exemplars.

Canyameres podia aprofitar, això sí, la seva àmplia gamma d'amistats. D'una banda, els seus contactes amb el tipògraf terrassenc Grifé, que des de feia anys tenia oberta una impremta al barri parisenc de Sant Sulpici, asseguraven la publicació de qualitat a París dels llibres mentre la situació política internacional no permetés començar les activitats des de Catalunya. A més, les amistats de Canyameres incloïen artistes com Picasso, Antoni Clavé, Martí Bas, Joan Rebull o Emili Grau Sala, els quals van col·laborar tots amb el seus gravats, aiguaforts o litografies en l'edició dels primers llibres. El cercle d'escriptors que malvivien en

aquells moments pel París ocupat, entre els quals destacaven Rafel Tasis, Sebastià Gasch i Just Cabot, no només van col·laborar amb la iniciativa sinó que, a més, van acceptar entusiasmats les propostes d'un Canyameres entusiasta i ple de projectes ambiciosos. Però, per poder engegar realment les edicions catalanes a París, Canyameres va acabar contactant amb una editorial parisenca, Les Éditions Universelles, que van acollir entre les seves la col·lecció Albor de llibres catalans. Aquesta editorial també va publicar, per exemple, *L'homme de la Belle Époque* de Ferran Canyameres, llibre que anunciava al mateix Simenon en una carta:

Probablement, avant de partir, je publierai en français, sous le titre *L'Homme de la Belle Époque*, une biographie, avec beaucoup de gravures, d'un de mes compatriotes, Joseph Oller, né dans la même ville que moi, dont plusieurs chroniqueurs et écrivains de son temps ont parlé, ainsi que pas mal de contemporains. Il fut le créateur du Pari-Mutuel (1865) ainsi que le fondateur du Moulin Rouge, l'Olympia, le Nouveau Cirque, le Jardin de Paris et d'autres spectacles.

Tot i que en diversos catàlegs es presenten vint-i-cinc volums d'imminent publicació, el cert és que entre 1943 i 1949 Albor va publicar només set llibres, primer en unes circumstàncies realment difícils per la falta de paper en la França ocupada i per les limitacions de moviments que hi tenien els exiliats republicans. La gran quantitat d'activitats que feia Canyameres al mateix temps, algunes desavinences entre editors i autors i el retorn d'alguns dels exiliats a Catalunya van anar-los endarrerint o, simplement, van fer que no es publicuessin. Albor va començar les seves activitats editant el mes de novembre de 1943 el llibre *Tot l'any* de Rafael Tasis, amb 12 litografies d'Antoni Clavé. El primer que va fer Canyameres va ser enviar-ne un exemplar a Simenon. Ja havia passat més d'un any i mig des de la firma del contracte d'edició i, encara que anava traduint les seves novel·les o les anava encarregant a alguns amics seus, com Tasis, Canyameres havia d'anar demostrant d'una manera o altra a l'escriptor que els seus projectes editorials tiraven endavant i es concretaven en algun llibre:

Bravo, mon cher Cañameras,
 Et un grand merci pour la splendide édition que je viens de recevoir. Il ne me reste qu'à apprendre le Catalan qui ne me paraît pas très difficile.
 Quelles belles illustrations!
 Et l'idée me paraît admirable.
 Bientôt, je l'espère, nous en parlerons ici tous les deux,
 Nous vous attendons. Votre dévoué,

G. Simenon

D'altra banda, la situació política internacional, els bombardejos i els impediments per viatjar dins mateix de França no facilitaven tampoc una suficient llibertat de moviments que hauria pogut afavorir Canyameres. Segons explicava a Simenon en una carta del 24 de febrer de 1944, Canyameres havia vist com el tren cap a Normandia en què viatjava amb la seva dona i dos fills havia estat metrallat. O bé en una altra lletra, del 3 d'abril següent, li comentava que per anar de Bouglainval

a París havien trigat vint-i-quatre hores, en un trajecte que normalment feien en dues. Per aquesta raó, no és estrany que més d'un any després d'haver signat el contracte, el 18 de desembre de 1943, l'escriptor es comencés a impacientar. Li deia:

Je ne me suis jamais impatienté de ne pas voir mes livres paraître en Espagne. D'abord, parce que je n'y pensais pas. Ensuite, parce que je vous sais au travail et que je considère moi aussi que le moment n'est pas particulièrement favorable.

Ceci dit, mon cher Cañameras, et avec l'espoir de vous voir un de ces jours à Saint Mesnin (ce n'est pas en Zone Interdite et il ne faut aucun papier) je vous présente tous mes vœux et vous adresse mes amicales salutations.

Finalment, després de l'alliberament de París, Canyameres i la seva família van decidir reinstal·lar-se a la capital francesa, esperant una millora de la situació política internacional. En una carta de l'11 de febrer de 1945, li explicava:

Je crois qu'il nous faudra encore patienter car notre retour en Espagne n'est pas si proche qu'on le croyait il y a quatre mois. Malgré tout, si la guerre d'Europe ne finit pas avant l'été, je suis décidé à regagner notre foyer. J'en ai déjà assez de cette vie sans attrait.

Canyameres, el traductor (encara no havia arribat a ser editor) de Simenon, s'hi confessava obertament: des de l'any 1942, no havia deixat d'interessar-se per la publicació dels seus llibres, intentant fer-ho sempre tot a favor dels seus interessos editorials. Però la situació política espanyola no li havia permès tornar abans del que ell hauria volgut. Per tant, en els últims mesos, havia estat començant a fer contactes amb editorials per poder editar els llibres des de Barcelona. I el mínim que es pot dir és que la paciència de Simenon era admirable. Més d'un any després d'aquesta carta tan cordial, des de Les Sables d'Olonne, Simenon començava a advertir Canyameres. Era el 20 de març de 1945. La guerra mundial estava a les acaballes. París ja havia estat alliberada. I aviat faria tres anys de la firma del contracte d'edició i, per tant, s'esgotava el termini per començar a publicar les seves novel·les i això no s'havia produït. Era la primera vegada que, tot i la seva gentillesa, Simenon apressava Canyameres:

Je n'ignore pas que la situation est peut-être encore confuse dans votre pays. J'aimerais cependant que vous me fassiez part, dans la mesure du possible, de vos intentions à l'égard de mes ouvrages. Je n'ai pas hésité, vous le savez, à bloquer pour trois ans toute ma production en votre faveur et je ne vous ai demandé en contre-partie qu'un très faible à-valoir, car j'ai toute confiance dans votre enthousiasme et dans vos qualités de traducteur. Cette période de trois ans va se terminer bientôt.

Canyameres va trigar sis mesos a respondre. La seva dona i la seva filla havien ja tornat a Barcelona. La impressió que li arribava de l'Espanya franquista era sòrdida i grisa, i les restriccions de la censura no permetien projectar la publicació de les novel·les de Simenon sense preveure problemes. Per aquest motiu, Canyameres

explicava que es quedaria encara uns mesos a París esperant canvis en l'opinió pública espanyola que permetessin una certa obertura política. Però, sobretot, Canyameres demanava paciència a Simenon i li explicava que estava dedicant totes les seves energies a les edicions de bibliòfil d'Albor, que reservaven sempre la meitat de cada edició per a la venda a Catalunya. Només en una ocasió, en una carta del 14 de gener de 1946, Canyameres explicava a Simenon, mínimament, les circumstàncies polítiques catalanes del moment i els impediments amb què es podia trobar el món editorial:

Il y aura un changement d'opinion publique très accentué à mesure que les nations alliées se montreront plus exigeantes avec Franco. Et celui qui entrera tout frais dans le monde des livres, sans s'être abaissé lorsque chacun croyait en l'éternité du phalangisme, aura des avantages qui se multiplieront si le changement total tant espéré se produit. En attendant, je finirai les livres de luxe que j'ai sous presse à Paris et qui se vendent à bon prix à Barcelone malgré l'interdiction d'éditer en catalan.

Durant els anys, com a testimoni d'amistat i de fidelitat, Canyameres s'acostumà a enviar sempre a Simenon exemplars dedicats del seus llibres, encara que fossin en català:

Par courrier ordinaire, je vous ai envoyé deux livres de mes poèmes. Je vous en dédicasse un, l'intitulé *Com el Vallès no hi ha res*. Cet épanchement poétique en pleine maturité vous surprendra certainement. Le fait que pour ceux qui persistons à vouloir nous exprimer en catalan il nous soit très difficile d'obtenir le permis pour la publication d'oeuvres en prose, n'est pas étranger à la naissance de ces deux bouquins.

Uns anys més tard, Canyameres reconeixia a Simenon, per primera vegada, que molt probablement la seva dedicació a les edicions parisenques de luxe d'Albor, en les quals hi havia també invertit molts diners, li havien ocupat massa temps i havien endarrerit la preparació de la publicació de les traduccions. S'hi justificava amb l'argument que l'últim llibre havia pogut sortir amb il·lustracions de Picasso, els *Dos contes* de Ramon Reventós, i que la inversió havia estat enorme.

Dos anys després, res no havia canviat. Simenon havia publicat *Pedigree*, un dels llibres que mes repercussió internacional va tenir al llarg de la seva carrera. Es trobava ara instal·lat a Tucson, Arizona, als Estats Units. I mentrestant Canyameres i la seva família continuaven a París i les edicions espanyoles de les novel·les de Simenon no havien començat. Canyameres li va escriure una llarguíssima carta el 20 de gener de 1948, que es podria sintetitzar en els mots finals *Laissez moi faire. Encore un peu de patience.*